

Toelichting

In het vierde kwartaal van 1989 kon 42 % van het aantal vogels met succes worden gelost.

Het was een bijzonder rustig kwartaal. Op sommige dagen was er bijna niets te doen in het asiel. Er waren geen stormen van betekenis, zodat er zeer weinig (18 in totaal) olieslachtoffers waren. Uiteraard zijn dat er 18 teveel, maar er zijn in het verleden ook dergelijke aantallen op een dag binnengebracht.

Het weer was in het vierde kwartaal bijzonder zacht.

Voor de vogels was voldoende voedsel voorhanden.

Slachtoffers van de trek waren er nauwelijks. Het is

mogelijk dat de trek naar het zuiden, mede door het fraaie en rustige weer, heel geleidelijk is verlopen.

Op 26 oktober werd onze hulp ingeroepen om een waterhoen, dat bij Shoemax in Sassenheim op de een of andere wijze tussen het plafond van de winkel was geraakt, te bevrijden. Leon Gielen en John van Schaik, altijd tuk op zo'n karweitje, klaarden dit probleem in korte tijd. De geschrokken Waterhoen kon in de nabij gelegen vijver met succes worden losgelaten.

Stichting Vogelasiel Noordwijk

Postbus 168

2200 AD Noordwijk

Luchtacrobaten boven het dorp

door Willem Baalbergen

"Stienkrijters" noemen de Noordwijkers ze. De Gierzwaluwen, want daar hebben we het over, zijn misschien wel de aardigste zomergasten die Noordwijk kent. Nauwelijks geluidsoverlast geven ze en vernielingen richten ze helemaal niet aan. Die volksnaam is overigens goed getroffen. Het eerste deel van de naam hebben ze te danken aan hun voorkeur voor een steenachtige omgeving. Van oorsprong waren het dan ook bewoners van rotswanden die zich in de loop van de ontwikkeling aanpasten aan de mens. Die vestigde zich in steden en dorpen, een soort kunstmatige rotsen, waarop de Gierzwaluw bij de mens introk.

In spleten van muren, maar vooral onder de dakpannen vinden de vogels nestgelegenheid. Altijd zodanig dat ze zich direct vanaf de opening in de lucht kunnen gooien, want een Gierzwaluw op het land is als een vis op het droge. Ze zijn niet in staat vanaf de grond weg te vliegen. Regelmatig worden er dan ook van deze vogels bij vogelaars en het vogelasiel gebracht met de mededeling: "het beest kan niet vliegen". Vaak is het opgooien in de lucht, bv. vanaf een balkon, al voldoende om het dier weer in bedrijf te stellen. Het tweede deel van de volksnaam spreekt voor zich zelf. De vogels vliegen in de zomer, vooral op zachte avonden, in groepen boven het dorp en brengen daarbij een gierend geluid voort. Vandaar.

Een interessante vogel, deze Gierzwaluw. Geen familie van de bekende Boerenzwaluw en Huiszwaluw, wel verwant aan de Nachtzwaluw. Deze vogel, ook wel Geitenmelker genaamd, kwam tot voor een aantal jaren nog in de Amsterdamse Waterleidingduinen voor. Een Engelsman, David Lack, heeft een aardig boekje

aan de Gierzwaluw gewijd: "Swifts in a Tower". Voor zover ik weet niet in het Nederlands vertaald maar ook voor diegenen die niet zo vlot Engels lezen wel te volgen. Hij bestudeerde vele zomers lang de vogels in een toren van een museum in Oxford. In dat zelfde museum vond overigens in de vorige eeuw het beroemde debat tussen Wilberforce en Huxley, over de theorieën van Darwin, plaats.

Eén van de vragen die hij tot een oplossing bracht was de volgende: waar overnachten de vogels voor zover dat niet op het nest plaats vindt? De theorie die al langer bestond, dat dit hoog in de lucht gebeurde, werd door hem bevestigd bevonden. Gierzwaluwen "slapen" inderdaad zwevend op grote hoogten. Ook hier in Noordwijk is dat met wat geluk wel vast te stellen. Op zomeravonden zie je groepjes vogels naar gelang het donkerder wordt steeds hoger vliegen om ten slotte uit het zicht te verdwijnen.

Gierzwaluwen zijn echte zomervogels. Ze komen hier aan omstreeks Koninginnedag, 30 april, en trekken in de eerste weken van augustus weer weg naar het zuiden. In die drie maanden dienen ze dus voor nageslacht te zorgen. Het broeden geschiedt zoals gezegd vooral onder dakpannen. De twee kernen van het dorp bieden daarvoor de meeste mogelijkheden. Juist daar vinden we nog veel oude daken belegd met de zogenaamde Oudhollandse dakpan. Deze sluiten minder goed af dan de modernere modellen en geven voor de vogels mogelijkheden er onder te komen. Daarbij zijn vooral de daken met een gebroken kap, de mansardedaken, in trek. Juist in de knik, daar waar de pannen wat uitsteken, vliegen de vogels in en uit. Er zijn een paar van deze daken in de Schoolstraat waar dit goed is waar te nemen. Die Oudhollandse dakpannen vor-

men de laatste jaren een probleem voor de Gierzwaluw. Of beter gezegd het verdwijnen van deze pannen. Veel daken worden gerenoveerd en voorzien van andere modellen waardoor de nestgelegenheid verdwijnt. Dat verwisselen van de pannen vind ik persoonlijk jammer, ze zijn decoratief en horen een beetje bij oudere huizen. Mits een keer opnieuw gelegd met een waterdichte laag eronder, vormen deze pannen weer een prima dakbedekking ook al zijn ze bijna een eeuw oud. Ik heb daar ervaring mee waarbij ik nog aanteken dat er met de zware storm van januari geen pan van deze daken is gewaaid. Maar ook voor de daken die voorzien zijn van de moderne dakpannen is er inmiddels een mogelijkheid

voor de Gierzwaluwen om tot broeden te komen. Een aantal fabrikanten zijn speciale gierzwaluw dakpannen gaan maken. Deze pannen zijn in verschillende modellen leverbaar. Het vervangen van een stuk of zes gewoone pannen door deze gierzwaluw dakpannen is vaak voldoende om de vogels onder dak te helpen. De kosten hiervan zijn ook nog wel te overzien, ca. f30,- per stuk. Zonodig kan de Vereniging hierin nog wat bijdragen terwijl vrijwilligers bereid zijn dat verwisselen voor u te doen.

Laten we hopen dat de actie, die hiervoor op dit moment in Noordwijk wordt gevoerd, kan bijdragen tot het in de lucht houden van die onvermoeibare luchta-crobaat: de Gierzwaluw.

ALGEMENE PLANTEN

door Jelle van Dijk

In december 1989 verscheen deel 3 van de Atlas van de Nederlandse Flora. In dit deel worden de minder zeldzame en de algemene planten behandeld. In de andere delen werden de zeldzame en de reeds uitgestorven soorten besproken. Omdat dergelijke atlassen slechts in een kleine oplage verschijnen, is het uitgeven van dit soort boeken voor een uitgever weinig aantrekkelijk. Het is dan ook tekenend dat alle drie de delen een verschillende uitgever hebben! Dat de verkoop slecht liep, blijkt wel uit het feit dat vorig jaar de eerste delen voor een prikje te koop waren bij De Slegte. Dat het derde deel er toch nog gekomen is, is te danken aan de bemoeienis van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Sinds enkele jaren verzamelt het CBS ook milieugegevens. Ook de provincies Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht zijn reeds enkele jaren actief met het systematisch opslaan van de verspreidingsgegevens van wilde planten. In samenwerking met het Rijksherbarium is nu dan toch nog het boeiende deel over de algemene planten verschenen.

Zodra men deze atlas open slaat, valt direct op dat helaas niet meer bij elke soort een tekst staat afgedrukt. In de vorige delen werd bij elke soort in het kort iets over de verspreiding verteld. Nu blijft dit beperkt tot enkele opmerkingen bij een deel van de soorten. Alleen bij een enkele bijzondere soort wordt wat langer stilgestaan. Zo wordt van de Moerasandijvie verteld, dat dit een van de zeer weinige planten is, waarvan de hoofdverspreiding in ons kleine landje ligt. Zoals op vogelgebied Flevoland voor een ruimere verspreiding van Baardmannetje, Bruine Kiekendief en Aalscholver

in West-Europa heeft gezorgd, heeft de Moerasandijvie ook vanuit Flevoland een enorme uitstraling naar andere gebieden gekend.

Bij het bekijken van de kaartjes van algemene planten is het vaak het interessantst om te letten op de gebieden waar een soort juist ontbreekt.

Zo komen Dotterbloem, Gele Plomp en Pijlkruid in vrijwel alle gebieden met slootjes voor, behalve in streken met enigszins brak water, zoals de kop van Noord-Holland en Zeeland. Soorten die algemeen op de zandgronden voorkomen, zoals Wilde Kamperfoelie en Sint-Janskruid, ontbreken nogal eens in grote delen van laag Nederland. Er zijn ook soorten die overal voorkomen behalve in de drie noordelijke provincies. Dit is onder andere het geval bij

Look-zonder-look en Kromhals.

Het aantal soorten dat werkelijk overal voorkomt, is niet bijzonder groot. De grootste groep in deze categorie wordt gevormd door graslandsoorten van voedselrijke grond: Madeliefje, Scherpe boterbloem, Witte klaver, Rode klaver, Smalle weegbree, Grote weegbree, Varkensgras. Ook soorten van wegbermen en ruderaal terreinen doen het goed: Bijvoet, Akkerdistel, Zilver-schoon en Zevenblad. Bekende onkruiden als Grote brandnetel, Klein kruiskruid en Zwarte nachtschade komen ook overal voor. Omdat vrijwel overal in Nederland sloten worden aangetroffen, hebben sommige oeverplanten ook een zeer ruime verspreiding: Gele lis, Moerasandoorn en Grote kattestaart.

In elke bespreking van de Atlas van de Nederlandse Vogels (SOVON 1987) was te lezen, dat vermoedelijk veel kaarten een te florissant beeld geven omdat de gegevens uit een periode van enkele jaren op één kaart waren gezet. Bij de Atlassen van de Nederlandse Flora doet zich dit verschijnsel nog veel meer voor, omdat hier de gegevens van vóór 1950 zijn samengenomen,